

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Apologia Explicationis Gavsarvm [!], Cvr Cvm Gregorio à
Valentia Hispano, Iesuita Ingolstad. de hominum
mortuorum, Statuarum, Imaginum, &c adoratione, non sit
amplius disputandum: Et Refvtatio ...**

Heerbrand, Jakob

Tvbingæ

VD16 H 960

VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36573

ma vanitate in arroganda sibi glorioſe, & iactan-
 ea voce vtantur, ex mera ambitione primatus istius,
 tyrannidem inuaferint.

Sed collectione, aut interpretatione etiam, verbo-
 rum Gregorij opus non est. Ipse enim, etſi in ſpecie, cō-
 tra Ioannem Episcopum Conſtantinopol. qui vel con-
 ſentiente, vel conuiuente Imperatore, hoc ſibi ſuperbū
 Vniuerſalis vocabulum ſumebat, diſputer: Tamen po-
 ſtea generatim, Hiſpane, concludit; quod tu tibi obſtare
 facile vtiq; intellexiſti, ideopq; diſſimulas, quare etiam
 producendum eſt, vt vanitatem tuam omnes agnoſcāt,
 licet iam multoties antea ſit demonſtrata. Ita autem
 eius habent verba: Ego autem fidenter dico, quia
 QVISQVIS ſe vniuerſalem Sacerdotem vocat, vel vo-
 cari deſiderat, in elatione ſua ANTICHRISTVM præuenit,
 Quia ſuperbiendo ſe cæteris opponit. Sed pergamus
 etiam ad alia.

Greg. lib. 6. in Rea-
 gistro Epistolæ
 rum cap. 194.

VI.

Purum putum eſſe Hiſpani mendacium dixi, quo
 ſcripſerit, me locum Samuelis, vbi cultus ſacrificij per-
 ſeram adhibitus, à Spiritu ſancto Idololatria pronun-
 tiatur, peſſima fide citaffe: Nequaquam enim Idolo-
 latriam illic dici ait, ſed quali Idololatrię peccatum. Et
 autem malè habuit hominem, quòd conſpicilia eum
 alio imponere iuſſi, quò acutius videret, num illud ſuū
 QVASI in Hebræo cōſpicere poſſet; meo tamē nolēs cō-
 ſilio obtemperare, errorem vt defendat ſuum, me phra-
 ſe & proprietatem linguæ Hebrææ non cognouiſſe
 cauſas me animaduerturum, vulgatum interpretem
 recte vertiſſe, QVASI, Audiamus itaq; iam Rabbīnum:

M 3 coniun-

coniunctio, inquit, Vaf, id est, & tantumdem nobis potest
 significare, quantum particula Kaf, id est, sicut, vel quasi.
 si. Iuxta illud scilicet, inter Ves & Va, est differentia
 parua. Cum enim indoctus quidam clericus pastus
 esset & promississet suffraganeo, si ordinaretur in Sa-
 cerdotē, se daturum centum oues: Postea centum
 lit oua. Cumq̄ suffraganeus dixisset, hæc oua esse non
 oues, respondit ille dicto modo. Ita noster bonus Rob-
 nus inter Vaf, & Kaf, id est, V & Ku, nullū ponit diffe-
 men, sed idem dicit significare posse. Cum V, et, signi-
 ficet, & Ku, quasi. Porest, inquit, V. nobis significare
 quantum particula Ku. Da demonstrandi Hispani
 Nusquam in tota sacra Scriptura, particula V, vel Va
 Ku, vel Caph, id est, similitudinem, sicut vel quasi, signi-
 ficat, sed contrarium verum est. Significat enim in-
 terdum V, aduersatiuam. Prouerb. 21. Equus parat
 ad bellum, sed ipsius Domini est salus. Quid Hispani
 hinc ne dicemus: quasi ipsius Domini est salus: quid mo-
 rō absurdius: Imō quid magis impium: Sed hæc Hispani
 est Paraphrasis Hebræa, Grammatica noua, & Theo-
 logia Chaldaica. Interdum est disiunctiua, vel, aut
 ue, significans. Exod. 21. percuties patrem suum, V. vel
 matrem suam, item sic Prouerb. 25: Vt aqua frigida,
 animæ lassæ, sic nuncium bonum de terra longinqua.
 Prouoco hinc ad omnes linguæ Hebrææ peritos. Hoc
 modo, sicut Hispanus antea lippientibus oculis cæcu-
 tire se in Scriptura S. docuit, ut malum Theologum,
 & Scripturæ sacræ corruptorem: ita iam malum se esse
 Grammaticum omnibus declarauit. Hoc modo Hispanus
 quō, diutius mouet & agit malam suam causam,
 eaq̄ bonā facere, vel saltē fūco factio ostēdere cupit, &
 con-

natur nō solūm causam reddit deteriorē, sed se quoq̄
 imper dat turpius, vt plurimum de sua detrahat autho-
 ritate: Ideo meminisse ipsū Prouerbij vsitati oportet:
 Malum benè conditum, non esse mouendum. Sed
 ubi apud suos loco iam cauit, quod hæc ad suos perfer-
 re non patitur: legent tamen hæc multi alij docti, &
 rectè iudicabunt. Nihil magis eum iuuat Chaldaeus
 Paraphrastes, ad quem prouocat, qui comparatio ad-
 uerbio vsus sit. Vbi prorsus nullum habetur quasi, sed
 per omnia, vt habet testimonia Salomonis: ita ille quoq̄
 reddidit, in hæc verba: Quia vt peccata virorum, qui
 consulunt ariolum: Sic peccatū (est) omnis viri, qui re-
 bellat super verba legis Domini: Et vt peccata populi,
 qui errant post Idola. Sic (est) peccatum, omnis hominis,
 qui addit super verba prophetæ. Vbi ab Hisp. oculatis-
 simo monstrari mihi cuperem, Quasi.

SEPTIMUM esse dixi palpabile Hispani men-
 dacium, quod bis scripserit: me constituere Ecclesiā, in-
 fallibilem esse dogmatum & cultū regulā. Quod iam
 iterū repetit mendacium illud suum prius, nouo augēs
 cumulās mēdacio, quod fecundū est, vt error. Dicit
 me inuertere verba, quæ prius scripserim. Hanc non
 solum esse calumniā, sed mendaciū tuū, Hispanè, vt de-
 monstrarem, et si lectori non libenter crebra eiusdem rei
 repetitione molestiam creem, improbitas tamen me co-
 gita. Hæc autem mea sunt verba: In omni dispu-
 tatione, quacunque de materia suscipiatur, certa quæ-
 dam & infallibilia probationum principia, quæ sunt
 certæ, infalibiles & immotæ regulæ atque
 quæ omnia sunt examinanda, constitui necesse
 est. Cuiusmodi est in Theologia syncera, & vera
 Christi

Disputat de
 multiplic. idē.
 prop. 4.

„ Christi Ecclesia in terris, Sacra Scriptura, quæ ideo Ca
 „ nonica dicitur, quod sit norma & regula infallibilis
 „ omnium dogmatum & cultuū, ad quam omnia exigenda
 „ da, cum qua pugnantia rejicienda & damnanda. Hæc
 Spong. prop. 3. ad verbum repeto in Spongia. Ex quibus verbis non
 sanæ mentis colligere potest, me Ecclesiam constituere
 re normam & regulam dogmatum. Sed solam, solam
 inquam, Scripturam sacram. Etsi enim ab initio non
 cam singulariter, in omni disputatione, certum & infal
 libile aliquod esse principium (quod tu arripis, & tu
 hinc conuincere conaris) sed plurali numero gene
 tim, quia non de sola Theologia loquor, sed vniuersi
 liter: in omni disputatione, de quacunq; materia susci
 piatur, certa quædam & infallibilia esse probationum
 principia: Postea tamen, cum ad præsens nostrum in
 tutum & Theologicas disputationes accommodo, hu
 tum & immediatè subijcio, & subsumo: Cuiusmodi
 in Theologia sincera, Nō dico, Sunt, sed, Est, Hispanice
 memineris huius. Deinde addo, in Theologia sincera,
 et vera Christi Ecclesia. Hæc duo coniungo, In Theo
 logia inquam, & scilicet, in vera Christi Ecclesia. Non
 autem coniungo in orationis contextu Ecclesiam &
 Scripturam, sicut tu deprauator petulantissime dicis.
 Quid igitur est, & qualis, in Theologia sincera, & vera
 Christi Ecclesia, Regula: Scriptura, inquam, sacra, nor
 ma est & regula illa infallibilis, omnium dogmatum &
 cultuum, &c. Hæc mea verba sunt, plana, perspicua, &
 minimè ambigua. Vnde tu veterator, calumniaris, hunc
 istorum verborum sensum esse colligendum: In Theo
 logia, seu disputatione Theologica, vera illa principia
 atq; infallibiles regulas esse, tum synceram & veram
 Christi

Christi Ecclesiam in terris, tum sacram Scripturam. Anne igitur Diabolus ipse incarnatus, si omnibus viris & artibus mille artifex, verba mea pervertere & ca-
 minari conaretur, vel hæc, vel alia horum similia, in-
 fernali suo ore afflare, eruere & euomere posset, quæ
 Cerberus iste infernalis Hispanus? Vix credo.

Hic studio singulari, & malicia planè Diabolica, omnia mea inuertit, singulare, Est, in plurare cõuertès, Sunt. Quæ ego cõiungo, ipse diuellit & discerpit. Ego enim coniungo hæc duo, Theologia sincera: ille syn-
 ceram à Theologia lacerat, & cum Ecclesia coniun-
 git. Ego coniungo Theologiam cum Ecclesia, & dico, in Theologia sincera, & vera Christi Ecclesia (hæc enim mea verba sunt) norma & Regula est infallibilis omnium dogmatum & cultuum, sacra Scriptura, quæ ideo Canonica dicitur, &c. Ex his verbis meis ille hunc sensum colligendum esse dicit: Infallibiles regu-
 las esse: tum sinceram & veram Christi Ecclesiam in terris: tum sacram scripturam: Cum horum prorsus nõ
 al in tota illa propositione reperiatur. Illic enim me so-
 lam Scripturam S. S. vnicam normam & regulam diu-
 cationis ponere, & ex his ipsis verbis, quæ sunt in
 contextu, & ex immediatè sequentibus testimonijs, ma-
 ifestum est. Ita enim sequitur. Sicut & Chryso-
 stomus eam (Scripturam) exactissimam trutinam, gno-
 nonem, & regulam vocat. Propterea & Saluator no-
 tet ex iisdem (Prophetarum scriptis) cum discipulis
 his, & aduersarijs, adeoq; cum ipso Satana, disputat,
 tumq; scripta enarrans, ad eosdem omnes ablegat:
 Audite Moysen & Prophetas, hos audiant. Item: Seru-
 tati Scripturas: Moses de me scripsit. Et per Pro-
 phetam

N

phetam

phetam suum Dominus: Nunquid non populus à Deo suo requireret visionem? pro viuis ne ad mortuos: Ad legem magis & ad testimonium, Quòd si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis lux matutina, &c. Hæc omnia & singula, sicut totius propositionis verba, sola Scriptura sacra loquuntur. Et ne verbum quidem vllum facio, ex quo colligi possit, me Ecclesiam, (Sicut Hispanus mentitur splendide,) normam & regulam constituere dogmatum. Hæc in Spongia repetiui, mihi iniuriam fieri summam conquestus sum. Quia verò in monitionem admittere noluit, sed in Confut. suam luminam repetiuit, vt egrè scilicet mihi faceret, quem spondere non posse, sibi per sua sum habuit vanissimam & stolidè superbus homo, explicanda mihi verborum meorum sententia fuit, contra corruptelam & deperuationem Hispani, oblata occasione, ex ipsius quæstione: Num credam, Ecclesiam Christi Catholicam, sicut regulam: ad quam mihi fuit respondendum, quod his verbis feci. Et tamen nec hanc etiam veram Christi Ecclesiam, fidei esse regulam credimus. Sed vt in syn-cera Theologia, ita & in vera Christi Ecclesia, norma esse & Regulam veritatis, Scripturam S. dixi, quæ ideo Canonica dicitur, quòd norma sit & regula infallibilis omnium dogmatum & cultuum.

Et agnoscit ipse ac fatetur tandem calumniam. Ita enim scribit: vt vt sit, certum est, & me probabilem rationem habuisse, vt ex prioribus illis verbis istius colligerem, eius etiam confessione, Ecclesiam Christi veram (quæ eadem est Catholica) infallibilem esse, Regulam: & istum, quod iam propalam & absolutè negat, scripturæ sacre hæreticè repugnare. Quomodo. n. si Christi

Christi Ecclesia falli & fallere nos potest, columna est
 veritatis. Respondeo itaq; ad hanc quoq; objectionem:
 vera (hæc enim sola est & dicitur Catholica) Eccle-
 sia, columna dicitur veritatis, quia agnoscit & retinet
 veram & certam doctrinam Prophetarum & Apostolorum
 super quorum fundamentum est ædificata. Verum hoc
 nihil ad Pontificem Rom. eiusq; complices Esauitas,
 prophanos Idololatrias, qui Synagoga sunt Sathanæ.
 Hi enim doctrinam istam persequuntur & damnant. Si-
 cut tempore aduentus Christi in carnem, veritas erat
 & permanebat in Ecclesia gētis Iudaicæ, quæ sola erat
 peculiaria Dei tum in terris. Sed non erant vera Dei Ec-
 clesia, Pontifices, Sacerdotes, Scribæ, & Pharisei Hi
 enim, etsi in ordinaria essent successione, & custodiret
 Scripturas sacras, Synagoga tamen erant Diaboli, quos
 Christus cæcos, cæcorum duces appellat, sepulchra
 dealbata, qui, instar Ieluitarum hodie, circumibant ma-
 re & aridam, vt facerēt profelytos, qui postquam facti
 fuerint, filij stant gehennæ duplo amplius. Sed erant Ec-
 clesia, pauci electi, Zacharias, Simeon, Anna Prophe-
 tissa, Maria, Elisabeth, & alij, qui expectabant redemp-
 tionem Israël. Sæpè enim Ecclesia ad ingentem redigi-
 tur paucitatem, sed tamen Dominus semper aliquos
 reuertat rectè sentientes, vt tum quos iam diximus Inte-
 ra illis ordinarijs successoribus, sacerdotibus, errantibus.
 Quod & olim conquestus est Dominus per Prophetam,
 speculatores istos omnes ordinarios, cæcos esse. Sicut
 hoc nostro seculo eadem planè per omnia est ratio.
 Regesimus itaq; Dei beneficio, Hispano sua mē-
 dia in os maledicum, Sophisticum, spurcum & foeti-
 dum, vt ijs se oblectet quàm diu voluerit, siquidem ve-
 ritate non delectatur, sed diligit mendacium.

11. Secundam causam, cur non amplius cum Hispano
 sit, de mortuorum inuocatione, Statuarum adoratione
 Idololatrica, disputandum, esse dixi: quod neget prin-
 cipia Theologiae, quale est, ex perspicuis & illustribus
 Scripturae S. S. extractum testimonijs: Non esse huma-
 no consilio, absq[ue] verbi Diuini autoritate, cultus
 Ecclesia instituendos. Idq[ue] probaui ex Deut. 4. 12.
 » Matth. 15. hic bonus vir glossamate excogitato exci-
 » pit: illos tantum voluntarios cultus damnari, qui ad
 » verbo Dei non sint praecipiti, vt etiam cum lege Di-
 » na pugnent. Christum enim nusquam, vt cultum
 » officium aliquod probes, Dei mandatum requirere, sed
 » tantum illum damnare cultus, qui ita sint voluntarij, et
 » tra Dei praecipitum, vt etiam cum lege Diuina pugnent.
 » Quam loquendi consuetudinem etiam in Scripturis
 » vtitam esse dicit, vt ad significandam rem aliquam di-
 » uino praecipito aduersari, dicat, eam minime esse man-
 » datam aliquo praecipito, vt in Deuter. vt adorent Solem
 » & Lunam, quae non praecipiti, Haec summa est, & verba
 » commenti Hispanici, quibus *ἰδωλοποιήματα*, id est, volun-
 » tarios cultus, quos expressit & dicitur, eodem plane voca-
 » bulo, in Scriptura sacra, Spiritus sanctus, antequam ex-
 » cogitati essent, damnauit, probare conatur. Et tamen
 » fronte perfrita, Rabula iste in Ecclesia surgere audeat,
 » eosq[ue] defendere, quae sicut colore, eos scilicet tantum
 » damnari cultus ab hominibus excogitatos, qui cum le-
 » ge Dei etiam pugnent. Qui enim Deus in Scriptura S.
 » singulos, quoscumq[ue] homines ex suo proprio cerebro,
 » & corde, quod fons est inexhaustus, imò mare praua-
 » rum, vt cogitationum, ita & opinionum ac superstitionu-
 » num, excogitaturi essent, omnibus temporibus, vsq[ue]

Deut. cap. 17.

mundi finem, cultus ordine recensere & prohibere
 cuiisset: Ideo in genere vniuersaliter, & præcepit, vt
 tantum faciamus, quæ ipse in verbo suo præcepit, &
 super ea prohibuit omnia, quæ cuncti homines, in cul-
 tu, ex suo confingere possunt ingenio. Verba manife-
 stiora sunt, quam vt glossæmate Hispanico eludi pos-
 sint. Quod ego tibi præcipio, hoc **TANTVM** facito Do-
 mino; nec addas **QUICQUAM**, nec minuas: Vt custo-
 diatis præcepta Dei vestri, quæ ego præcipio vobis. Sic
 enim Vatablus Hebrææ linguæ peritissimus & Profes-
 sor Parrhisienfis Regius, legit, & annotationem addit
 (vt custodiatis) causatur, inquit, Moses, ideo nihil esse
 addendum, vel demendum verbis Dei, ne non seruentur
 præcepta Dei, quod Traditiones hominum, verbo
 Dei addita, obstaculo sint, ne seruentur. Præcepta .n.
 hominum auertunt à veritate, Tit 1. & seducunt corda
 innocentium Rom. 16. Hactenus Vatabl. Vtri hic cre-
 dendū, Vatablo, qui sua perspicuis scripturæ S. Testi-
 monijs probat: an verò Hispano, qui totus Script. S. cō-
 trarij & fidei analogiæ, cōtradicit? Nā de ijs, quæ ipse
 suo fingit cetero, qualia sint, postea videbimus.
 Nec hoc contentus Moses, insuper discretè prohibet,
 quæ homines bono affectu, vel intentione, excogitant,
 & faciunt in cultu. Non facietis, inquit, iuxta omnia
 quæ nos hinc facimus hodie, singuli quicquid rectū
 in oculis suis: si cui reperitur præceptum. Quicquid
 ego præcipio vobis, custodietis, vt faciatis, non addes
 illud, neq; diminues ex eo.
 Dominus & ea tantum, quæ ipse præcepit in cul-
 tu, eos vult facere, (est autē particula, **TANTVM**, exclu-
 siva, eos excludens cultus, qui non sunt præcepti:) Et
 nullum omnino vult addi, Non addas quicquam. Et non
 N 3 solūm

Deut. 4. 2. 10

Deut. 10.

solum frustra se colit doctrinis hominum, cultibus ab
 hominibus excogitatis testatur Dominus: sed insuper
Matth. 15. addit: Omnis plantatio (ubi disertè de cultibus loquitur)
 quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur.
 Qui dicit omnis nihil excipit. Non potest esse Christi
 sententiâ, Omnis plantatio, quam ad eò nò plantauit in
 præcepto pater meus cœlestis, vt etiâ eodem ea pro
 hibuerit, (vt suauiter nugatur sua glossa Hispanus, &
 mirificè placet sibi) eradicabitur. Nihil horum signifi
Deut. 4. torum. Sed omnis plantatio (id est, omnis cultus
 quam non plantauit pater meus, plantat aut in honore
 Ecclesiæ suæ cultus suo verbo, ille ergo cultus verbi
 Dei non plantatus, inquit, eradicabitur. Hic nemo adeo
 stûpidus est & cæcus, qui nò videat, & intelligat, Deum
 non solum probare & requirere cultus à se institutos
 sed etiâ insuper reprobare, damnare, & abrogare cultus
 omnes, quoscuq; à verbo suo non institutos, homines
 excogitauerint. Et requiri ad cultus, vt non modo
 expressè verbo Dei nò sint prohibiti, sed etiâ eorundem
 præcepti & instituti. Aliâs eo ipso, quia non sunt plan
 tati, hoc est, mandati verbo Dei: iâ eradicati. Apertio
 ra sunt, Hispane, hæc Christi verba, quàm vt cauilam
 tuum maledictum & damnatum, locum habere possit
 vllomodo. Eo ipso enim eradicanda pronunciat, quia
 non à Deo plantata, Negamus cum Deo, & Scriptura
 Spiritus S. faciendū in cultu, quod nobis videtur. Ne
 gamus plantationes esse patris cœlestis, volutarios cul
 tus: ideoq; eradicandos, iuxta Christi sententiâ. Tu pro
 ba, Hispane, à Deo esse plantatos, eiq; probari, contra
 expressa verbi Dei testimonia. Nos eo ipso, cum Chri
 sto, damnata pronunciamus, quia non sunt præcepta à
 Deo, sed hominum traditiones, ideoq; eradicanda. Idem
 auctore

more Deo patre coelesti, Christo Salvatore, & Spiritu
 sancto, in Scriptura S. S. ut iam ordine est expositum.

Hic pios omnes cum animis suis reputare velim,
 quid ex profana ista Hispani glossa sequatur. Si enim
 licet hominibus, bono affectu, excogitare cultus, quæ
 religionis confusio sequutura esset: Parum. n. retulerit,
 Iudæusne sis, Turca, Ethnicus, an verò Christianus.
 Quia ex his omnibus, sanctiores, Deū coeli & terræ con-
 ditorem, colere se asserunt, id quomodo fiat, nil refert,
 Doctore Hispano, modò non disertè prohibitum sit
 lege Dei quod facias. Et hoc est, quod Aristæum do-
 ctissimum, apud Regem Ægypti pro Iudæis interce-
 dentem, dixisse, Iosephus Antiquit. lib. 12. cap. 2. scri-
 bit. Cognoui, inquit, ô Rex, quòd tam Iudæi, quàm nos
 colamus eum Deum, qui omnia condidit, quem voca-
 mur. *Zên*. id est, viuificatorem, apto admodum vocabu-
 lo, quod omnibus vitam largiatur, &c.

Sed quis obsecro Paterfamiliàs ferret in sua domo,
 ut famula, neglectis suis mandatis, quiduis pro suo arbi-
 trario agerent? Et Deus homunciones, in rebus diuinis
 obscuratam habentes mentem & intellectum, negle-
 ctis cultibus à se institutis, quos sibi solos probari testa-
 tu, contra suum interdictum, quiduis agentes, ferret?
 Quod igitur s. hoc scripto, sicut præcedētibus duobus,
 petit glossema suū, eorū mirificè sibi placet, palmariū
 se sibi ducēs, phrasi Script. S. eos tantū prohiberi cul-
 tu volūtarios, qui ad eò non sunt præcepti verbo Dei,
 etiam eodē sint prohibiti, eorū contrarij, idēq; semper
 probare voluit ex eodē Mose, dicēte: Si reperti fuerint Deut. 17.
 qui transgrediuntur pactum Domini, ut serui-
 ant Dijs alienis, & adorent Solem, Lunam & Stellās,
 quæ non præcepti eis: Quorum verborum sententia sit:
 adeò

adeò illis non sunt præcepta, vt sint etiam prohibita: corruptela est & deprauatio verborum scripturæ, cui vim, sicut & veritati, facit Hispanus. Ignorauit Moses hanc Sophisticam verborum suorum glossam, nec hodie agnoscit, sed simpliciter dixit Q V I C Q V I D (id est omne quod) ego præcipio vobis, hoc TANTVM FACIO Domino. Nec hac contentus affirmatiua, Negatiua insuper subiungit, vniuersalem: Non addas quicquam. Sic enim vulgata habet translatio, quam nullo præceptu Hispanus rejicere audet, secundum Tridentinum Decretum, ni malit audire anathema.

An verò, inquires, non est prohibitum verbo Deo adorare Solem & Lunam? Vtq; adeò à Deo hoc non est præceptum, vt etiam sit prohibitum. Sed hanc verborum istorum (quæ non præcepi eis) esse sententiam pernegamus. Vidit alicubi Hispanus, verba hæc: Quæ non præcepi, coniuncta cum ijs, quæ alibi à Deo sunt prohibita, vt hoc loco: Hinc ergo colligere vult regulam & glossam vniuersalem, & concludere generaliter hoc modo: Semel in Scriptura hæc verba quæ non præcepi eis: coniuncta sunt cum ijs cultibus, quos Deus prohibuit. Eos ergo tantum electissimos à Deo in Scriptura damnari cultus, qui adeò verbis auctoritate careant, vt etiam disertè à Deo, & in specie, sint in eodem prohibiti. Quàm autem hoc sit non modò vitiosum, sed etiam impium, imò & absurdum: nemo est vel artis, vel Theologiæ expers adeò, qui ignoret, aut non videat.

Quid igitur Moses istis vult verbis: Quæ non præcepi eis. Respond. Respicit ad eiusdem concionis verba, quæ iam recitauimus (vna enim fuit concio) quibus ex-

expressè prohibuit, NE QVICQVAM addant. Vbi *Dent. 12.*
 nes adinventiones humanas, quas homines superstitio
 si, non contenti cultibus diuinitus institutis, dere-
 gno verbo Dei, excogitant, quæ sibi videntur & pla- *Dent. 28:*
 ent, Dominus damnat. Sicut postea minatur: Perdet te
 Dominus velociter, propter adinventiones tuas pessimas,
 in quibus reliquisti me. Quibus verbis se relinqui
 testatur, excogitatis de humano ingenio cultibus, quos
 etiam pessimos esse pronunciat, ut cunq; rationi huma-
 næ abblandiantur. Hæc autem maxima & tristissima
 est poena neglecti verbi Dei, & cultus Diuini, quod De-
 us eiusmodi cultores sibi met ipsis vicissim derelinquit,
 ut ipsi cultus commisceantur. Psal. 80. Et non exaudi-
 uit populus meus vocem meam, Israël non intendit mi-
 hi: Et dimissi eos secundum desideria cordis eorum:
 ibunt in adiuventionibus suis, hoc modo vlciscens cul-
 tus ab hominibus confictos. Psal. 98. quibus, inquit, ir-
 ritauerunt eum, & fornicati sunt Psal. 105. Hos quos tu,
 Hispanæ, cum Pontificia Synagoga, & colluue, atque
 scibus Idololatricis, cultus vocas volutarios, ab homi-
 nibus excogitatos, Deoq; gratissimos: hos Spiritus
 sanctus fornicationem vocat, id est, Idololatriam, qui-
 bus adeo non delectetur ipse, ut etiam ad iracundiam
 provocetur, & seuerissimè in tales animaduertat su-
 perstitiosos cultores, donec eos propter has suas per-
 nitiosas adinventiones pessimas, quibus eum relinquunt, ut
 per Mosen loquitur. Et tamen adeo stupidi estis, ut
 perdicis hos, instar Iudæorum tum, retineatis & des-
 cidatis.

Etiam si igitur hæc verba, non inuocabis mortuos,
 constitues Monachatum, non exorcisabis aquam,
 ignem,

ignem, oleum, & quæ horum sexcenta faciunt Pontificij, nusquam hisce literarum notis scripta reperiuntur. Tamen sunt contra Scripturæ S. sententiam & fidei analogiam, qua prohibetur, QVICQUAM humana adfuerit temeritate, nouos uel excogitari cultus, & pugnant cum primo præcepto: Non habebis Deos alienos. Item non usurpabis nomen Domini Dei tui in vanum. Vocatur quoque TANTVM quod supra monuimus, exclusiua est. Cū enim ea tantum fieri velit, quæ ipse verbo suo præcepit, vicissim ea omnia prohibet & damnat, quæ ipse non præcepit & quidē eo ipso, quia non sunt mandata à Deo. Hæc enim vis est & significatio Grammatici vocabuli TANTVM. Nec hoc contentus Dñs, quasi prouidisset Spiritus sanctus, venturum superstitiosum Idololatram Hispanū, suique similes, qui negaturi essent, hanc faciendam, quæ Deus præcepit in suo verbo, & ceteris; licere alijs quoque modis, ex bono affectu Deum colere, modò non in specie pugnēt cū aliquo Dei præcepto, aut ne expresse sint prohibita: Insuper negatiuam subiecit, & annectit, qua ista præcauere voluit (sed non potuit) dicens, ac prohibens in genere: Nō addas, & quidē amplius, quicquā, non addas quicquam: Hispane audis. Non addas quicquam, quocumque nomine appelletur.

Quod tu Sophistico tuo glossemate non eludes vnquam apud pios, & rerum sacrarum peritos, etiamsi adrauim vsque vocifereris vt medius creparēs. Non addas quicquam, dicit Dominus, etiamsi in specie & discrete aliquo Dei præcepto non sit prohibitum. Quis enim, vt antea quoque dictum est, somnia, ineptias, stultitias, superstitiones, impietates, Idolomanias, singulorum & fu-

curiosorum istorum Idololatrarum, in sacro volu-
tine prohibere nominatim potuisset: Sicut Spiritus ^{Joan. 20. 21.}
sanctus Ecclesiam gravare noluit, singulorum Christi
miraculorum descriptione & lectione, paucis conten-
tus. Ita nec in specie omnes & singulas futuras super-
stitiones & Idolomanias: Verum contentus generali
Regula in vniuersum prohibuit, ne quid addatur in
cultu ihs, quæ ipse in verbo suo instituit. Ideoq; eo
ipso, quia præcepta non sunt, hoc loco & hisce verbis,
Non addas quicquam, prohibita,

Sic etiam insignem illam Apostoli sententiam, & Rom. 24.
Regulam, quæ plæriq; Ecclesiæ Pontificiæ cultus, ab
hominum ingenio confecti, damnati sunt: Quicquid nõ
est ex fide, peccatum est: hoc eodem suo cauillo elude-
re conatur Hispanus, quàm eodem modo per vertit, ac
corrumpit, vt hanc eius esse dicat sententiam: quic-
quid adeo non est ex fide, vt etiam contra fidem sit,
& ex infidelitate, id tantum peccatum esse. Verum
apertiora sunt Apostoli verba, quam vt hanc sibi vim
veri patiantur.

Sententia enim verborum est, vt ex textu colligi-
tur: Nihil temere, & dubitante conscientia, sed ea tan-
tum agenda, de quibus ex verbo Dei certi sumus. Id
enim ex fide fit, quod secundum verbi Dei præscrip-
tum fit. Quod demonstrandum est, vt fraus Hi-
spani fiat manifesta, idq; ipsiusmet Apostoli ver-
ba, nec longè petitis, sed ex eadem Epistola desumptis, ^{Rom. 20.}
Fides, inquit, ex auditu est, auditus per verbũ Dei. Qui-
bus docet, fidei fundamentũ, ex quo oriatur illa, nitatur
O 2 & fun-

& fundetur, esse verbum Dei. Vbi cunq; ergo verbo Dei destituimur, fides esse nulla potest, sed vel opinio est, vel superstitio. Hinc Vniuersali rectissime concludit Apostolus Regula: Quicquid ex fide non est, peccatum est. Qua omnes electi, quos voluntarios appellat, cultus, à Spiritu sancto, voce Apostoli, ipso damnati sunt, quod verbo Dei careant, ex quibus oritur. Ideoq; ex fide fieri nequeant.

Hinc tanquam forex suo se prodit indicio Hispanus, quod suæ Ecclesiæ cultus, voluntarios, hoc est, voluntate humana electos & excogitados vocat, ideo verbo Dei carentes. Non ergo ex fide esse possunt, quæ fundamento fidei destituuntur. Ideoq; peccata, secundum hanc Spiritus sancti Regulam, & damnatos esse. Porro quicquid sit, vel ex fide, vel ex non fide, & sit infidelitate sit: Tertium hinc dari non potest, sicut Christus & Baptista dicunt, Qui credit saluus erit. Qui non credit condemnabitur. Nullum est tertium. Nam quod Hispanus, dum tertium & medium quoddam afferre conatur miser, turpissimus omnium cultuum Idololatriarum Patronus, ad Ethnicos confugit, eorumq; actiones secundum rectam rationem susceptas, tanquam medium affert, ineptissime facit, quod nihil ad rem. Nam & illæ non ex fide, sed infidelitate, proficiscuntur, quæ Deo ideo gratæ non sunt. Respicit enim Deus prius ad personam, deinde ad opus. Quod si persona non sit in gratia, per fidem in Christum, nec opus placet, quantumuis speciosum. Eo ipso itaq; peccata, omnia omnium opera, siue in Ecclesia, siue extra illam, quæ cunq; non sunt ex fide,

Locum itaq; minimè habet conficta ab Hispano,
loci

Ioan. 3.

Genes. 4.

huius insignis corruptela potius, quam interpreta-
 vel glossa. Nec Theologica, sed matheologica. Imò
 quidem Grammatica. Quæro enim ex te, Hispane,
 qui nescio cuius singularis transmarinæ eruditionis
 per suasionem inani turges, semperque docere vis: ex qua
 Grammatica interpretationem istam didiceris? An
 non enim, si puer olim in triuiuali Schola in hunc modum
 exposuisses: Quicquid non est ex fide, id est, quicquid
 adeò non est ex fide, ut etiam cum fide pugnet. Item,
 omnis plantatio, id est, omnis cultus, quem non planta-
 uit Pater meus cœlestis, id est, qui adeò verbo eius non
 est institutus, ut etiam cum verbo Dei pugnet, &c. An
 non protinus Ludimagister clamasset: Custos, virgam.
 Iam verò Doctor cum sis, nec est quod ferulas metuas,
 idèdè impunè licet tibi hoc modo pro libidine rumplare
 in Grammatica,

Sed haud stultè sapere sibi videtur Hispanus, quòd
 pro suo figmento, tanquam pro aris & focus, pugnat.
 Satis enim intelligit, isto principio Theologico stante,
 de excogitatis hominum industria cultibus damnatis,
 ad ingentem paucitatem Religionem suam redactam,
 quæ, maxima ex parte, hominum traditionibus cõstat.
 Sicut ex historijs notum est, quibus authoribus singu-
 lorum Papatus accepta sint ferenda, quæque singuli Pontifi-
 ces assuerint lacinias, donec centones isti malè sint cõ-
 iuncti. Quod verò Hispanus illos tantum voluntarios
 cultus damnari asserit, qui cum lege Dei pugnet, Et sic
 malignam Christi, sententiam ac Regulam Vniuersalem,
 quæ cultus de ingenio humano confictos euertere con-
 nitur: Frustra colunt me, docentes doctrinis, quæ sunt
 mandata hominum: Nõ omnem voluntarium damnari

ab eo cultum, sed eum tantum, qui ita sit voluntarius citra Dei præceptum, vt etiam cum diuina lege pugnet.

Exist. 10.

Respondeo præstigiæ sunt verborum Hispanice, omnes enim illos cum lege Dei eo ipso pugnare, qui non præcepti, iam docuimus. Et hoc ipsum lege Dei prohibitum esse, ne ex ingenio hominum confingatur cultus, multis iam perspicuis Scripturæ S. Veteris & Noui Testamenti probatum est testimonijs. Scribit enim Moses, filios Aharon, Nabad & Abihu Sacerdotes igni à Domino egresso suffocatos, offerentes ignem alienum: quod eis inquit, præceptum non erat. Boni illi sacerdotes horribiliter puniuntur & pereunt non quod Idolo, neque quod alio loco, quam præceptum erat, videlicet extra tabernaculum, aut malo animo vel sine: (optimo enim affectu, Domino in Tabernaculo sacrificauerunt. Nihil horum. Quod igitur illorum peccatum in cultu: Quia alienum ignem obtulerunt, quod, inquit, Spiritus sanctus præceptum illis non erat, id interpretatur Hispanus, id est, adeò præceptum non fuit, vt etiam prohibitum esset. Quæro itaque Hispanice, vbi, & qua lege prohibitum illis fuerit, ne aliunde accenso igne adolerent, & incensum offerrent Domino: vt locum tua illa, quam omnibus Scripturæ locis, contra scripturæ sensum genuinum allinis, interpretatio habeat: Quæro qua lege fuerit cautum, & illis hoc interdicitum: Quære in lege Mosi, & monstra si potes, vt corruptelam tuam comprobes. Peruersio hæc est & deprauatio, & non interpretatio scripturæ, cum S. Scripturæ consensu & fidei analogia pugnans. Sufficit enim

enim ad damnationem cultuum, non esse à Deo
 acceptos. Ideo hos duos punitos Spiritus sanctus do-
 cet, quod cultum illegitimum, qui lege Dei non erat
 acceptus, exercuerint: In exemplum omnibus futu-
 ris seculis toti Ecclesiæ, omnibusq; eis ministris, ut
 ignem æternum experiri malint. Hi cultus ab ho-
 minibus excogitati, plantatio illa sunt, non à Patre
 cœlesti plantati, hoc est, non instituti verbo Dei, eos
 que ipso damnati. Sicut hic dicitur. Quod eis præ-
 ceptum non erat: de quibus Irenæus: Et Hæretici qui
 dem, alienum ignem offerentes ad altare Dei, id est,
 alienas doctrinas, à cœlesti igni comburuntur, quem-
 admodum Nabad & Abihu.

*Irene. lib. 4.
 cap. 43.*

Quod igitur Hispanus ad testimonia prius in
 meo scripto allata respondet. Nihil minus Basilium
 docere voluisse, quàm illicita esse, quæ sine Dei ex-
 presso mandato suscipuntur: Cum alibi scribat, multa
 licere, quæ neque mandato Dei iubentur, neq; in scrip-
 tura sacra commemorantur, etiamsi illa non semper
 expediant, ut ibidem ex Apostolo doceat. Damnare
 autem tantum cultus, qui ita voluntarij sint, ut etiam
 pugnent cum lege Divina, quo sensu etiam interpre-
 tationem locum Christi, quo nos abutamur. Frustra colunt
 et docentes doctrinas hominum. Respond. Hispanus
 vim facere Christo & Basilio, Christum enim
 & Basilius, non tantum damnant cultus cum
 verbo Dei pugnantes, sed vterq; eos etiã, qui verbo &
 mandato Dei carent, cum ille, inquit: Omnis plantatio,
 quam non plantravit pater meus, eradicabitur. Hic verò,
 quod

*Basil. in respon-
 sione ad quest. 12.*

*Id. Moral. summa
 12. cap. 4.*

quod non oportet voluntatem propriam approbare, præter voluntatem Dei, sed in omni negotio querere & facere voluntatem Dei. Quem Hispanus quoque citat, sed deprauat & corrumpit, cum, præter, ita interpretatur, ut ipsi significet idem, quod contra, vel ut ipse loquitur, ut etiam, pugnet cum voluntate Dei. Cum longè aliud sit, præter naturam, & aliud contra naturam, quorum hoc destruit illam, illud verò minimè. Et in præter, significat siue, vim excipiendi habens, ut idem sit, præter Dei voluntatē, quod, verbo & voluntate Deo carēs, quam ille non, nisi in verbo suo, patefecerit. Quod enim aliās Deum, eiusque voluntatem cognouit: Nihil cum hæc in Scriptura s. nobis reuelauit.

*Basil. Quest.
diffuse explicat
Responsione ad
quest. 1.*

Sic & alterum Basilij locum peruertit Hispanus dicentis: Cæterum de his quæ silentio præterita sunt (in Scriptura sancta) Regulam exposuit nobis Apostolus, dum ait: Omnia mihi licent, sed non omnia edificant. Omnia mihi licent, sed non omnia edificant. Vbi homo improbus suo more, & Basilij, & Apostoli sententiam petulanter peruertit: Quasi generalis sit Regula, qua cultus voluntarios, hoc est, ab hominibus excogitados, licitos esse, doceant. Cum Basilius discretè præmittat, & in specie ostendat, de quibus rebus loquatur, videlicet, non de cultibus erga Deum: sed (ut habent ibidem verba ipsius) DE REBUS QUÆ INTER NOS VERTUNTUR, ibi inquit, aliqua sunt à mandato Domini, in sancta Scriptura, distincta, hoc est, expressa, alia verò silentio præterita, &c. Similiter & Apostolus non Vniuersalem tradere voluit Regulam, quod omnia liceat facere, vel in moribus, vel in cultibus. Absit: Sed loquitur illic tantùm de Adiaphoribus, quod

quod omnibus est manifestum. Factus sum, inquit, Iudeis tãquam Iudæus, &c. Omnibus omnia factus sum, et omnes lucrificerem.

Porro insignem vocat fraudem; quod Tertullianum locum adduxerim, pro confirmatione meã & verã sententia: Extra scripturam in Ecclesiam nihil recipiendum, nec esse instituendos cultus, dum scribit: Ita quod non fuit, non potuit Scriptura profiteri, & non profitendo, satis probavit non fuisse, quia profiteretur, si fuisset. Adoro Scripturæ plenitudinem, quæ mihi & factorem manifestat, & facta. Scriptum esse doceat. Hermoginis officina. Si non scriptum timeat, vã illud ad insipientibus, aut detrahentibus destinatum. Quod testimonium hoc ita citem, ac si ille absolute senserit: semper & in omni materia licere cõcludere, aliquid nõ esse, aut non factum esse, si Scriptura S. illud expressẽ non commemoret: cum ille tantum disputet contra Hermogenem: Deum non ex aliqua æterna materia, per se subsistente, fecisse omnia. Quia vbi de creatione agitur, nihil tale Scriptura memoret. Hactenus Hispanus. Hinc verò, Hispane, non modò insignem te esse imitorem, sed etiam rerum sacrarum admodum rudẽ, apparet, quas melius te prius dedicisse oportebat, quàm in medium prodires, & imperitiam tuam, ista scribendi vidine omnibus ridendam propinares. An non enim didicisti regulas vsitatas: De similibus idem esse iudicandum? Et, hypothesein licere transferre ad thesin? Cum enim in præsentĩ negotio Tertullianus illud, quod Hermogenes assererat, hæc ob causam nolit credere, aut recipere, quia scriptum non est, sed vã illud ei denunciaret: Canon liceret mihi eadem planè ratione, reiicere & damnare

P

damnare

damnare cultus vestros electitios, verbo Dei carentes, et huc illud Tertulliani accommodare, & dicere, Adoro scripturæ plenitudinem, quæ mihi monstrat Deum, & cultus ab ipso in ea præscriptos, quos solos tantum sibi gratos esse testatur, eisq; nihil vult addi. An frater hæc est insignis, Hispane, vt tu mentiris, cum dicitur cum eodem? scriptum esse doceat officina, seu potius colluuias Pontificia, cultus, qui ex ipsius officina prodire & sunt exculti, à Deo esse mādatos in verbo eius si non est scriptum, timeat vā illud, adijcientibus aut detrahentibus destinatum? Quid, hincne sum falsarius, fraudulentus, Hispane? Hoc nemo bonus, nemo Theologus, imò ne Grammaticus quidem, vnquam dixerit. Iudicent omnes.

Sed vos Iebusita, instar Pharisaorum, quæ grauiora sunt legis, hoc est, veros cultus, in scriptura sacra à Deo institutos, negligitis, vt à vobis excogitatos stabilitis. Veros cultus Dei, agnitionem Dei, fidem, vnus Dei inuocationem, per Mediatorem vnicum, patientiam in persecutione, &c. qui cultus summi sunt, & solius veræ Dei Ecclesiæ proprij, hos damnatis, et Electitios vestros, ex hominum traditionibus institutos, vota vestra quatuor, cælibatum impurum vestrum, pollutas & cauterizatas habentes consciētias, & corpora, mortuorum inuocationem, piorum persecutionem crudelissimam, quam cum illis vestris maioribus impijs Iudæis, cultum Dei esse iudicatis, pro quibus etiam non modò sine, sed etiam contra Dei verbum pugnat, vultis statuere.

Quod ad locum Epiphaniij attinet, quem etiam contra Hispanum allegauit, eodem planè argumento turpissimam

nam Mariolatram, (quæ nunc præcipuus est Eccle-
 siæ Pontificiæ cultus) damnantis, dum scribit: Quis
 prophetarum præcepit, hominem adorari, nõ dico mu-
 serem? Respondet Hispanus: Nõ significat Epiphani-
 us, cultum aliquem hoc ipso illicitum esse, quod manda-
 to Diuino præscriptus non est, sed si adeò non sit præ-
 ceptus, vt etiam pugnet cum diuino præcepto. Quid
 audio Hispanus, num satis sanus es, & mentis compos?
 Ego enim reuera semper ita sensi, & adhuc sentio, te
 patronum esse præcipuum inuocationis, cum aliorum
 sanctorum, tam in primis D. Mariæ, in cuius laudẽ hos
 tuos quatuor libros contra me scripsisti, vt ex singulo-
 rum sine apparet, laus Deo, & Deiparæ beatissimæ,
 sanctissimæ Virgini Mariæ, Dominæ nostræ Iã verò
 audio ex te, cultum hunc Mariæ adeò præceptum non
 esse, vt etiam pugnet cum diuino præcepto: Pernegabis
 scio, hoc te sentire, dicere, facere, cum studiosissimus
 eius sis cultor. Absit, inquit, à me tantum scelus. At-
 qui hoc ex tuis verbis sequitur. Ita enim tu verba Epi-
 phani, damnantis Mariolatram, id est, cultum Mariæ,
 vitato tuo glossemate interpretaris: eum istũ damnare
 cultum, qui adeò non sit præceptus, vt etiam pugnet cũ
 Diuino præcepto. Talis est autem vester Mariæ cul-
 tus per omnia, qualem Epiphanius damnauit. Mariæ
 imagunculas circumgestatis, vestitis sumptuosè, offer-
 tis illi donaria, quibus repleta sunt templa ipsi dicata.
 Non solam eam inuocatis, sed etiam adoratis eam, neq;
 solũ eam totam, sed etiam partes quasdam certas, al-
 tissimos pedes eius, quibus antiqui serpentis caput
 calcauit. Tuis ergo istis verbis asseris, cultus Ma-
 riæ eiusmodi adeò non esse præceptos à Deo, vt etiam
 sint prohibiti.

Non ergo ampliùs mea opus est opera, in expugnatio-
 tione & damnatione Idololatriæ Pontificiæ, in cultu
 Mariæ semper Virginis. Hispanus ipse, calore, siue cho-
 lera disputationis, dum glossema suum illicitum, de cuius
 tu illicito, contendit defendere, in nostra vsq; caltra,
 nos insectando, concessit. Captiuũ itaq; eum detinere
 mus, ne ampliùs euagetur mancipiũ, aut potiùs proli-
 tũ humiliq; iacẽtem, iam suo iugulatũ gladio, terræ man-
 dabimus. Vides iam opinor Hispane, me minimè,
 triumphabundus gloriabaris, ad locorum istorum &
 glossematis tui fucosi solutionem, ita obmutuisse, &
 contra hiscere non potuerim (quæ tua sunt verba).
 Verùm illa responso nec digna fuisse, nec opus, existimo
 maui. Ita enim semper iudicauit, & adhuc ita sentio, ne
 minem facillè inueniri posse, nisi fortè tui similes, im-
 pios & Prophanos Esauitas, qui corruptelas istas appro-
 bent, aut non ipsi agnoscant. Ideoq; me monitore opus
 non fuisse. Quia verò Thrafo gloriandi finem non fa-
 cit, petulantia mihi contundèda fuit tua, & corruptela
 Scripturæ S. & Patrum demonstrandæ, docendumq;
 immota te negare principia, quod in præcedenti scrip-
 to dixi, & inter causas retuli, cur tecum ampliùs de
 materia inter nos controuersa, Idololatria scilicet, quæ
 in mortuorum inuocatione, panis magicè consecrati,
 Statuarum, Imaginũ, & ossium adoratione, exercetis,
 nõ sit disputandũ, videlicet, non esse cultus in Ecclesia
 Christi (nam in Diaboli licet) humana audacia insti-
 tuendos.

III.

Sicut &, quod blasphemus sit & Hæreticus, pro-
 bauit.